

La “ideoloxía de xénero” del Código das familias en Cuba

Georgina Alfonso con compañeiras do Espazo Berta Cáceres da Habana

Georgina Alfonso González

Espazo Feminista “Berta Cáceres” · Instituto de Filosofía

Por que lle imputan ao Código das Familias cubanas ter “ideoloxía de xénero”? Porque é feminista

Cando xa estabamos nas datas máis próximas ao Referéndum para a votación polo novo Código das familias, en Cuba apareceu impetuoso o último dos argumentos, “o máis demoledor”, para convocar o voto negativo: o Código das Familias cubanas ten “ideoloxía de xénero”. Cal é a suposta “ideoloxía de xénero”? Por que resulta tan perigosa? Outra pantasma percorre o mundo, a pantasma feminista.

As loitas feministas contra os cánones patriarcais espertan a ira dos poderosos, que se confabulan, para dar novos argumentos ao patriarcado, non só dende a ética e a teoloxía senón facendo uso do dereito e a ciencia. Así lexítimase novamente a supremacía masculina (o home branco, adñeirado, exitoso, viril, sedutor) converténdose en norma xurídica e verdade absoluta.

O Feminismo ten unha diversidade de posicionamentos epistemolóxicos, políticos e ideolóxicos. Todas as súas correntes xúntanse na crítica ao patriarcado que xustifica a subordinación da muller ao home e naturaliza a misoxinia, a homofobia, a heterosexualidade e a violencia contra as mulleres e as nenas. En Cuba, o feminismo acompañou os cambios sociais e políticos máis radicais. Cando falamos das aportacións feministas á Revolución cubana, referímonos á

subversión da orde patriarcal e falamos de: a noción da vida colectiva e solidaria; a relación entre produción e reprodución en condicións equitativas para cada muller e home; a loita permanente pola igualdade de oportunidades de aloxamento, alimentación, traballo, saúde, educación e tempo libre; a sexualidade plena, segura e responsable; a liberdade de asumir compromisos sociais e históricos incompatibles con maneiras de exclusión ou discriminación algunha; compartir tempos e espazos de coidados; asumir a maternidade saudable como valor universal e respecto ao dereito da vida digna das persoas.

Estas reivindicacións impulsan as loitas feministas a nivel local, rexional e global. Elas posúen unha forza utópica concreta contra o capitalismo patriarcal e apuntan ao futuro da humanidade. O antifeminismo álzase como forza conservadora para frear o novo horizonte histórico que se aviva no medio da crise global capitalista.

A identificación do feminismo como “ideoloxía de xénero” expresa un rexurdir do fundamentalismo patriarcal que se vincula a un proceso de expansión neoliberal na sociedade actual. A proliferación do discurso antifeminista non é un feito casual nin o seu obxectivo difire da ideoloxía dominante. Segundo os seus voceiros: a matriz real do pensamento

Espazo Feminista Berta Cáceres

Teatro espontáneo no Espazo Berta Cáceres

feminista e a teoría de xénero é impoñer, á forza, unha ideoloxía feminista radical inspirada na interpretación marxista da loita de clases, que no fondo persegue acabar coa familia tradicional ao propoñer identidades distintas á feminina e masculina, e promover unha sexualidade libre.

Contra a aprobación do Código das Familias cubanas ergueuse unha escalada fundamentalista relixiosa que comunga co conservadorismo patriarcal en dous obxectivos básicos: manter a súa influencia en espazos de socialización (familia, escola, comunidade) e ampliar a súa incidencia na opinión pública usando a campaña da “ideoloxía de xénero”.

As estratexias retóricas e discursivas despregadas contra o Código das Familias cubanas apuntan a xerar “pánico moral” ou “terror erótico” para bloquear a aprobación de normas xurídicas contra o patriarcado, a discriminación e a inclusión de todas e todos.¹

A IX Lexislatura da Asemblea Nacional do Poder Popular, en reunión de xullo de 2022 presenta a versión 25 do proxecto do Código das Familias cubanas sometido a consulta popular coa participación de máis de 6 millóns de persoas, dando opinións e propostas que modificaron o 47.93% de todo o contido do Código. As principais modificacións deste Código consistiron no recoñecemento dos cuidados como dereito, a protección das mulleres e nenas contra calquera manifestación de violencia, o enfrontamento ás discriminacións en calquera variante, o recoñecemento legal do matrimonio como unión entre dúas persoas, a autonomía progresiva e a responsabilidade parental cara a nenez e adultos maiores, e salienta a noción de crianza respectuosa e a posibilidade de xestión solidaria e non mercantilización da maternidade. O 25 de setembro de 2022 realizase o referéndum para a aprobación do mesmo e queda aprobado co 66.87% dos votos a favor.

A campaña contra o Código das familias cubanas non cesa, continúa en curso e utilízase como mecanismo de despolitización social. A condena desde púlpitos acomodados e opresores a este novo Código, por ter “ideoloxía de xénero”, agocha a reacción conservadora patriarcal, sexista e homofóbica ante os éxitos acadados polas mulleres cubanas a favor da igualdade e a vida digna de todas as persoas.

A manobra conservadora contra o Código das Familias cubanas ten un obxectivo político e económico preciso: xustificar o control sobre os corpos das mulleres como obxecto de pracer e mercadoría. A defensa da familia tradicional significa unha volta das mulleres ao fogar, ao ámbito privado, dedicadas só á procreación, o coidado e o traballo sen remuneración.

Estamos ante unha vaga conservadora con novas máscaras patriarcais no mundo e Cuba non escapa diso. Cando se acusa ao Código das Familias cubanas de estar penetrado pola “ideoloxía de xénero”, búscase abrirle o camiño ás concepcións éticas e políticas que sosteñen unha axenda de privatizacións de dereitos humanos para as mulleres e a comunidade LGBTQ+. Non aceptar o Código das Familias cubanas é unha reacción contra a igualdade, é aceptar privilexios, violencias, exclusións e sustenta a perda de horizontes cara a unha vida humana máis plena.

En diversos países da rexión, con gobernos situados tanto no espectro da dereita como da esquerda, o patriarcado apoiouse en grupos relixiosos expandindo pánico moral en torno a políticas de educación sexual, dereitos reprodutivos e axenda LGBTQ+. En Cuba, no marco do debate popular sobre a nova Constitución de 2019 fixéronse públicas moitas manifestacións a favor da “familia orixinal” (=pai+nai+fillos) e opostas ao matrimonio igualitario dende posicións revolucionarias e socialistas. Por que?

Porque segue predominando a idea de que a emancipación das mulleres se acada a maiores coa emancipación integral da sociedade. Porén, a emancipación plena significa un cambio cultural civilizatorio, unha transformación radical da subxectividade dende novas maneiras de relacións sociais e vínculos afectivos. E este é o desafío que asume o Código das Familias cubanas que se somete a votación.

O discurso que fala do feminismo como “ideoloxía de xénero” enmascara que o capitalismo é un xeito de vida pervertido, onde o patriarcado se usa para maximizar ganancias desprezando o traballo que fan as mulleres sostendo a vida como parte da cotiandade.

O discurso antifeminista que se agocha detrás do concepto “ideoloxía de xénero” articula posicionamentos políticos e éticos retrógrados que frean os cambios necesarios. Ante os argumentos que atentan contra a aprobación do novo Código das Familias cubanas urxe o enfrontamento activo e cohesionado de todas as persoas, as institucións e os colectivos da sociedade civil, que apostan pola dignidade e os dereitos humanos. 🗣️

Nota:

1. En 2021 proban en Cuba o *Programa de Adelanto a la mujer (PAM)* y la *Estrategia integral de prevención y atención a la violencia basada en género (ECV)*. Ambos documentos son Programa de Goberno para promover accións dirixidas a acadar maior integralidade e efectividade na prevención e eliminación de manifestacións de discriminación contra as mulleres. (PAM. Decreto Presidencial 198/2021 publicado en *Gaceta Oficial de la República de Cuba*, 8 de marzo de 2021; ECV Publicado en *Gaceta Oficial de la República de Cuba*. Edición extraordinaria 9 de diciembre de 2021 www.gacetaoficial.gob.cu

